

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Viite: Hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan 16.2.2016 käsittelemä toimenpideohjelma ”Hallituksen reformi: Kuntien kustannusten karsinta tehtäviä ja velvoitteita vähentämällä”

Asia: Lapsiasiavaltuutetun kirjelmä ja vastauspyyntö opetus- ja kulttuuriministeriölle

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Laissa lapsiasiavaltuutetusta (1221/2014) on säädetty lapsiasiavaltuutetun oikeudesta saada muilta viranomaisilta maksutta tehtäviensä hoidon kannalta tarpeellisia tietoja (6 §).

Hallituksen toimenpideohjelman keskeiset ehdotukset ja tavoitteet koskien lasten turvallisuutta ja hyvinvointia perusopetuksessa ja toisen asteen oppilaitoksissa

Lapsiasiavaltuutettu on kiinnittänyt huomiota hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan tekemään päätökseen 16.2.2016 kuntien tehtävien ja velvoitteiden karsimisesta. Toimenpideohjelmassa todetaan kohdassa 3.2 (s.30):

”Kevennetään perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kurinpitoon liittyviä suunnittelua ja ohjeistamisvelvoitteita siten, että koulun tai oppilaitoksen järjestyssäännöt ovat opetuksen tai koulutuksen järjestäjille vapaaehtoisia.”

”Poistetaan päällekkäistä sääntelyä poistamalla perusopetuslaista, lukiolaista ja ammatillisesta peruskoulutuksesta annetusta laista koulutuksen järjestäjän velvollisuus laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista.”

”Perusopetuslain 36 i §:n mukaisen seuraamisvelvoitteen poistaminen (kurinpidollisten ja kasvatuksellisten toimien seuraaminen)”

”Kevennetään määräaikaisen erottamisen hallinnollista menettelyä.”

Perustelut lapsiasiavaltuutetun kannanotoille

Lapsen oikeuksien yleissopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita, ellei lapseen soveltuvien lakien mukaan lapsi ole saavuttanut täysi-ikäisyyttä aikaisemmin (1 artikla). Lapsen oikeuksien yleissopimuksen 4 artiklan mukaan sopimusvaltiot ovat sitoutuneet ryhtymään kaikkiin tarpeellisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja muihin toimiin yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi.

Lapsen oikeuksien yleissopimusta tulee tulkita kokonaisuutena. Yleissopimuksen täytäntöönpanoa ja toteutumista valvovan YK:n lapsen oikeuksien komitean mukaan lapsen etu toteutuu, kun kaikki yleissopimuksessa taatut lapsen oikeudet toteutuvat.¹

Lapsen oikeuksien komitea on määritellyt seuraavat artiklat perustavanlaatuisiksi yleisperiaatteiksi koko lapsen oikeuksien yleissopimuksen täytäntöönpanossa:

- lapsen edun ensisijaisuus kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia (3(1) artikla)
- lapsen oikeus syrjimättömyyteen ilman minkäänlaista lapsen, hänen vanhempiensa tai muun laillisen huoltajansa ominaisuuteen tai muuhun seikkaan perustuvaa erottelua (2 artikla)
- lapsen oikeus osallistua, vaikuttaa ja tulla kuulluksi ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla, erityisesti lapselle on annettava mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimielimen välityksellä (12 artikla),
- lapsen oikeus elämään sekä henkiinjäämiseen ja kehittymiseen mahdollisimman täysimääräisesti (6 artikla)

Lapsen edun mukaiset ratkaisut edellyttävät, että muutosten ja muiden toimien vaikutuksia lapsiin arvioidaan. YK:n lapsen oikeuksien komitea on todennut, että "[j]otta täytäntöönpanotoimenpiteiden osalta voitaisiin taata, että lapsen etu otetaan ensisijaisesti huomioon lainsäädännössä sekä politiikkojen suunnittelussa ja toteuttamisessa kaikilla hallitustasoilla, tarvitaan jatkuvaa lapsen oikeuksiin kohdistuvien vaikutusten arviointia, jonka avulla voidaan ennustaa kaikkien ehdotettujen lakien, politiikkojen tai määrärahojen vaikutusta lapsiin ja heidän oikeuksistaan nauttimiseen, sekä täytäntöönpanon todellisten lapsen oikeuksiin kohdistuvien vaikutusten jälkiarviointia".²

Lapsivaikutusten arviointi tulisi olla sisällytettyinä hallituksen toimenpideohjelmaan sen sisältäessä monia merkittäviä säädosmuutoksia lapsia koskien. Lapsivaikutusten arvioinnissa tulisi huomioida mahdolliset vaikutukset lapsiin sekä suoraan että välillisesti. Lapsiasiavaltuutettu korostaa, että lapsivaikutusten arviointi on aina tehtävä kokonaisuutena. Hallituksen toimenpideohjelmassa on arvioitu taloudellisia vaikutuksia, joita lapsiasiavaltuutettu ei tässä yhteydessä käsittele, mutta toteaa niiden jäävän vaille selkeitä perusteluja ja kokonaisarviota. Tässä yhteydessä lapsiasiavaltuutettu kiinnittää huomiota toimenpideohjelman keskeisiin ehdotuksiin ja tavoitteisiin koskien lasten turvallisuutta ja hyvinvointia perusopetuksessa ja toisen asteen oppilaitoksissa.

YK:n lapsen oikeuksien komitea esittää vuonna 2011 antamissaan Suomea koskevissa päätelmissään³, että Suomi tehostaisi toimiaan kaikkien kiusaamisen ja ahdistelun muotojen torjumiseksi muun muassa parantamalla opettajien ja muiden kouluissa työskentelevien sekä oppilaiden valmiuksia hyväksyä moninaisuutta kouluissa ja parantaa heidän konfliktinratkaisutaitojaan; kiinnittäisi nykyistä enemmän huomiota lasten hyvinvointiin kouluissa, myös lasten oikeuteen saada mielipiteensä huomioon otetuksi, ja selvittäisi syitä lasten huonoon kouluviihtyvyyteen.

Kouluterveyskyselyssä (2015) 65 prosenttia peruskoulun 8.- ja 9.-luokkalaisista koki, että kiusaamiseen ei ole puututtu koulun aikuisten toimesta. Noin 60 prosenttia seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvista nuorista on tullut koulussa kiusatuksi ainakin joskus ja vielä useampi on kokenut koulussa asiatonta kohtelua tai ahdistelua.⁴

Arviota hallituksen toimenpideohjelman ehdotuksista

1. Koulujen järjestyssäännöt

Hallituksen toimenpideohjelman linjaus 16.2.2016: *"Kevennetään perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kurinpitoon liittyviä suunnittelu ja ohjeistamisvelvoitteita siten, että koulun tai oppilaitoksen järjestyssäännöt ovat opetuksen tai koulutuksen järjestäjille vapaaehtoisia."*

Perusopetuslain (628/1998) 29 §:n 4 momentin mukaan opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut koulussa tai muussa opetuksen järjestämispaikassa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä koulu yhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Järjestyssäännöt säädettiin pakollisiksi vuonna 2003. Lakimuutosta koskeneessa hallituksen esityksessä todetaan: *"Lasten ja nuorten asemassa ja heidän hyvinvoinnissaan on viimeisten kymmenen vuoden aikana tapahtunut merkittäviä muutoksia. Vaikka suurin osa lapsista voi entistä paremmin, osalle kasautuu ongelmia, jotka näkyvät heidän päivittäisessä selviytymisessään. Nämä ongelmat näkyvät lasten huonontuneena terveytenä, oppimiseen liittyvinä vaikeuksina sekä sosiaalisen hyvinvoinnin heikkenemisenä. Kotien mahdollisuudet antaa lapsille ja nuorille perusturvallisuus on eräissä tapauksissa olennaisesti heikentynyt... Lasten ja nuorten turvallisuuden hyvinvoinnin edistäminen on tullut merkittäväksi tasa-arvoa edistävänä tavoitteeksi... Koulut ja oppilaitokset eivät ole välttyneet erilaisilta oppimisympäristöjen turvallisuutta vaarantavilta tekijöiltä."*⁵

Edellä mainitussa hallituksen esityksessä nostettiin esille oppimisympäristön turvallisuutta vaarantavista riskitekijöistä merkittävimmäksi **kiusaaminen**.

Järjestyssäännöt koskevat kaikkea koulutusta koskevan lainsäädännön nojalla järjestettyä koulujen ja oppilaitosten työsuunnitelman mukaista opetusta ja siihen liittyvää toimintaa. Perusopetuslain piiriin kuuluvasta opetuksesta järjestyssäännöt koskevat myös esiopetusta, lisäopetusta ja valmistavaa opetusta. Järjestyssäännöt on mahdollista kirjoittaa sitoumusmuotoon, mutta velvoittavien kohtien tulee käydä tekstistä selkeästi ilmi. Järjestyssääntöihin voi sisältyä suosituksia. Järjestyssäännöt tulee kirjoittaa niin, etteivät oppilaat ymmärrä suosituksia ehdottomiksi määräyksiksi.

Vuonna 2013 perusopetuslakiin tehtiin muutoksia (ns. koulujen työrauhapaketti), joilla tarjottiin opetuksen ja koulutuksen järjestäjille uusia keinoja koulujen ja oppilaitosten työrauhan parantamiseksi sekä ajanmukaistettiin käytössä olevia toimintatapoja. Järjestyssääntöjen osalta tarkennettiin niiden käyttöä oppilaiden hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi sekä kasvatuksellisenä välineenä. Tuolloin myös eduskunnan sivistysvaliokunta esitti mietinnössään, että Opetushallitus valmistelee ohjeellisen järjestyssääntömallin kuntia varten.⁶ Tämän valmistelu on Opetushallituksessa parhaillaan meneillään.

Koulujen työrauhapakettiin kuuluvassa hallituksen esityksessä, koskien 29 §:än tehtäviä muutoksia, todetaan: *"Momenttiin lisättäisiin koulun ohella maininta muusta opetuksen järjestämispaikasta, sillä osa opetuksesta tapahtuu usein koulun ulkopuolella, kuten liikuntakeskuksissa ja luokkaretkillä. Voimassa olevaa lakia vastaavasti edellä tarkoitettussa järjestyssäännössä ja muissa järjestysmääräyksissä voidaan antaa koulu yhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä. Lisäksi määräyksiä voidaan antaa koulun omaisuuden käsittelystä sekä oleskelusta ja liikkumisesta koulurakennuksissa ja koulun alueella. Pykälässä säädettäisiin voimassa olevaa selvemmin myös siitä, että järjestyssäännöissä voidaan määrätä koulun tilojen siisteydestä huolehtimisesta. Kasvatuksellisesti on tärkeää, että oppilas opetetaan koulussa pitämään huoli sekä omasta että työskentely-ympäristönsä siisteydestä. Lisäksi säädettäisiin, että järjestyssäännöissä tai järjestysmääräyksissä voidaan antaa tarkempia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista esineistä tai aineista sekä niiden tarkemmasta käytöstä ja säilytyksestä koulun työpäivän aikana. Järjestyssäännöissä oleville kiellolle tulisi aina olla perusteltu syy, joka pohjaa mahdollisuuteen, että esineitä tai aineita käytettäisiin vaarallisella tavalla, eikä*

vaaraa voida estää oppilaan oikeuksia vähemmän rajoittavalla tavalla. Esimerkiksi urheiluvälineiden kouluun tuomisen kieltäminen kokonaan ei välttämättä ole perusteltua, vaan niiden koulun työpäivän aikaisesta säilyttämisestä voidaan antaa turvallisuuteen perustuvia määräyksiä.”⁷

Järjestyssäännöistä on kehitetty vuodesta 2003 alkaen tärkeä pedagoginen väline, jonka avulla yhdessä oppilaiden ja huoltajien kanssa on mahdollista käydä läpi yhteisiä toimintatapoja muun muassa koulun turvallisuutta koskien. Koulujen järjestyssäännöt ovat tehokasta ja selkeää informaatio-ohjausta niiden muodostuttua oppilaille ja huoltajille ymmärrettäväksi ja monia muita asiakirjoja paremmin hahmottuvaksi dokumentiksi.⁸

Lapsiasiavaltuutettu pyytää opetus- ja kulttuuriministeriötä selvittämään, millaiseen lapsivaikutusten arviointiin perustuen se on päätyneet esittämään koulujen järjestyssääntöjen muuttamista (säättämistä) vapaaehtoisiksi. Lapsiasiavaltuutettu pyytää tässä yhteydessä selvittämään, mihin tausta- tai tutkimusaineistoon perustuen opetus- ja kulttuuriministeriö on tehnyt arvionsa.

2. Velvollisuus opetussuunnitelman yhteydessä laatia suunnitelma suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Hallituksen toimenpideohjelman linjaus 16.2.2016: *”Poistetaan päällekkäistä sääntelyä poistamalla perusopetuslaista, lukiolaista ja ammatillisesta peruskoulutuksesta annetusta laista koulutuksen järjestäjän velvollisuus laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista.”*

Perusopetuslain 29 §:n 3 momentin mukaan opetuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista. Opetuksen järjestäjän tulee opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen ja kasvatustieteiden käytäntöjen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallituksen tulee opetussuunnitelman perusteissa antaa määräykset suunnitelmien laatimisesta.

Opetuksen järjestäjälle säädettiin vuonna 2003 velvollisuus laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista. Perusopetuslain muutosta koskevassa hallituksen esityksessä 29 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa korostettiin oppilaan oikeusturvaa myös tilanteissa, joissa aikuinen toimii oppilasta kohtaan ei-toivotulla tavalla: *”Pykälään, jonka mukaan oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskelu-ympäristöön, lisätään uusi 2 ja 3 momentti, joiden säännösten mukaisilla toimenpiteillä opiskelu-ympäristön turvallisuutta parannetaan. Pykälän 2 momentissa säädetään paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä laadittavasta suunnitelmasta, jolla oppilaita suojataan väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä suunnitelman seurannasta. Opetussuunnitelman perusteisiin sisällytetään suunnitelman laatimista koskevat määräykset. Esitetyn säännöksen soveltamisessa olisi otettava huomioon, että koulu-yhteisössä myös aikuinen saattaa toimia siten, että oppilas kokee toiminnan häirintänä. Myös näihin tilanteisiin on pystyttävä puuttumaan ja niiden selvittämiseksi on asianmukaista kehittää toimintatavat.”⁹*

Osana koulujen työrauhapakettia säädettiin perusopetuslain 29 §:n 3 momenttiin uutena mainintana, että osana edellä todettua suunnitelmaa opetuksen järjestäjän tulisi myös suunnitella ja ohjeistaa käytettävät kurinpitoon sekä kasvatustieteiden käyttöön liittyvät menettelytavat: *”Opettajan ja rehtorin on ryhdyttävä toimivallassaan oleviin suunnitelman mukaisiin tarpeellisiin toimenpiteisiin häirintään tai muuhun epäasialliseen toimintaan liittyvän asian selvittämiseksi ja korjaamiseksi. Opetushallituksen tulee opetussuunnitelman perusteissa antaa määräykset tämän suunnitelman laatimisesta. Perusopetuslain 29 §:n 3 momenttiin esitetään uutena lisättäväksi maininta, että osana edellä mainittua suunnitelmaa opetuksen järjestäjän tulisi myös suunnitella ja ohjeistaa käytettävät kurinpitoon sekä kasvatustieteiden käyttöön liittyvät menettelytavat.*

Opetushallitus antaisi tarkemmat määräykset myös tämän kurinpitosuunnitelmaosuuden laatimisesta. Kunnan ja yksittäisen koulun tasolla kurinpitoon ja ojentamiseen liittyvät toimintaperiaatteet tulee määrittellä ja ohjeistaa. Kurinpito- ja ojentamiskeinojen soveltamisen ja käytännön järjestelyjen tulisi olla kouluissa suunniteltu ja käsitelty sekä koulun henkilökunnan että vanhempien ja oppilaiden kanssa. Opettajan tulisi rangaistusta harkitessaan ottaa huomioon sekä teon laatu että oppilaan ikäkaus ja kehitys. Kaikkien koulun aikuisten olisi puututtava rikkeisiin samalla tavalla. Tätä edellyttää yhdenvertaisuus ja oikeusturva, mutta myös työrauhan tehokas toteutuminen koulun tasolla. Mikäli kurinpidon linja ei ole yhtenäinen, säännöistä kiinni pitävien opettajien työ hankaloituu entisestään. Kouluissa tulee pyrkiä varmistamaan, että käytetyt menetelmät ja seuraamukset ovat lainmukaisia, oikeassa suhteessa tekoon tai laiminlyöntiin ja tarkoituksidonnaisia sekä että niiden käyttöä seurataan myös yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi. Kouluissa tulisi olla selkeä toimintasuunnitelma siitä, miten eri tilanteissa toimitaan, mitkä toimivaltasuhteet ovat, ja myös, miten oppilaan oikeus valvontaan, opetukseen ja oppilashuoltoon toteutetaan tehokkaasti myös kurinpitomenettelyiden aikana.”¹⁰

Opetus- ja kulttuuriministeri on tiedottanut 16.2.2016, että *”...tavoitteista, kuten koulukiusaamisen ja syrjäytymisen torjumisesta, tasa-arvosta, yhdenvertaisuudesta, ei tingitä pisaraakaan. Nämä tavoitteet ovat entistäkin vahvemmin sisällä syksyllä voimaan tulevissa uusissa opetussuunnitelmissa.”*¹¹ Hallituksen toimenpideohjelma kuitenkin linjaa, ettei jatkossa koulutuksen järjestäjällä ei ole velvollisuutta opetussuunnitelman yhteydessä laatia opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista. Ministeriö on tiedottanut 19.2.2016, että *”[I]isäksi päällekkäisiä velvoitteita vähennetään, mutta oppilaitosten pitää jatkossakin laatia suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana opiskeluhuoltosuunnitelma.”*¹²

Oppilas- ja opiskeluhuoltolain (1287/2013) säännökset opiskeluhuoltosuunnitelmaa koskien eivät ole yhtenevät perusopetuslain säännösten kanssa.

Lapsiasiavaltuutettu pyytää opetus- ja kulttuuriministeriötä selvittämään, millaiseen lapsivaikutusten arviointiin perustuen se on päätenyt esittämään juuri perusopetuslakiin perustuvan opetussuunnitelmalähtöisen suunnitelman oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä poistamista. Lapsiasiavaltuutettu pyytää tässä yhteydessä selvittämään, onko ja miten perusopetuslaissa ja sen esitöissä todetut lähtökohdat muun muassa oppilaiden kurinpitoa koskien tarkoitus sisällyttää opiskeluhuoltosuunnitelman laadintaan.

3. Perusopetuslain 36 i §:n mukaisen seuraamisvelvoitteen poistaminen

Hallituksen toimenpideohjelman linjaus 16.2.2016: *”Perusopetuslain 36 i §:n mukaisen seuraamisvelvoitteen poistaminen (kurinpidollisten ja kasvatuksellisten toimien seuraaminen).”*

Perusopetuslain 36 i §:n mukaan opetuksen järjestäjän tulee seurata 35 a (kasvatuskeskustelu), 36 (kurinpito), 36 b (häiritsevän ja turvallisuutta vaarantavan oppilaan poistaminen), 36 d (oikeus ottaa haltuun esineitä tai aineita) ja 36 e (oikeus tarkastaa oppilaan tavarat) §:n mukaisten toimenpiteiden käyttöä ja niiden kehittymistä.

Koulujen työrauhapakettiin kuuluvassa hallituksen esityksessä todetaan kurinpidollisten ja kasvatuksellisten toimien seuraamisesta: *”[k]urinpitoon liittyen menettelyistä on joko tehtävä kirjallinen päätös tai ne on kirjattava. Kurinpitokeinojen käyttö koulussa tulisi tähän esitykseen sisältyvän perusopetuslain 29 §:n 3 momentin [opetuksen järjestäjän velvoite laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä] mukaan suunnitella. Näitä velvollisuuksia täydentäisi uusi velvollisuus seurata kasvatuskeskustelun ja eri kurinpito- ja turvaamiskeinojen käyttöä koulussa, jotta mainitun suunnitelman toteutumista ja toiminnan yhdenmukaisuutta voidaan seurata ja kehittää sekä*

paikallisesti että valtakunnallisesti. Perusopetuslain 36 i §:ssä säädettäisiin, että opetuksen järjestäjän tulee seurata tämän lain 35 a, 36, 36 b 36 d ja 36 e §:ien mukaisten toimenpiteiden käyttöä ja niiden kehittymistä. Koulukohtaiset tiedot tulisi määrääjain käsitellä mm. koulun oppilashuoltoryhmässä.”¹³

Lapsiasiavaltuutettu pyytää opetus- ja kulttuuriministeriötä selvittämään, millaiseen lapsivaikutusten arviointiin perustuen se on päätenyt esittämään perusopetuslain 36 i §:n kurinpidollisten ja kasvatuksellisten toimien seuraamisen poistamista. Lapsiasiavaltuutettu pyytää tässä yhteydessä opetus- ja kulttuuriministeriötä selventämään, miten kurinpidollisten ja kasvatuksellisten toimien seuraaminen on tarkoitus järjestää, mikäli perusopetuslain 36 i § kumotaan.

4. Määräaikaisen erottamisen hallinnollisen menettelyn keventäminen

Hallituksen toimenpideohjelman linjaus 16.2.2016: *”Kevennetään määräaikaisen erottamisen hallinnollista menettelyä.”*

Perusopetuslain 36 a §:n mukaan ennen oppilaan määräaikaista erottamista on yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti, kuultava oppilasta ja hankittava muu tarpeellinen selvitys. Ennen kurinpidon rangaistuksen antamista on oppilaan huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Määräaikaisesta erottamisesta ja kirjallisesta varoituksesta tulee antaa päätös, ja muut 36 §:ssä tarkoitetut toimenpiteet tulee kirjata. Määräaikaisesta erottamisesta päättää opetuksen järjestäjän asianomainen monijäseninen toimielin.

Perusopetuslain 36 a §:n 4 momentin mukaan, kun oppilas on käyttäytynyt niin väkivaltaisesti tai uhkaavasti, että toisen oppilaan tai koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus on kärsinyt tai vakavasti vaarantunut, ja on olemassa ilmeinen vaara, että väkivaltainen tai uhkaava käyttäytyminen toistuu, määräaikaisten erottaminen voidaan panna täytäntöön sen estämättä, ettei päätös ole lainvoimainen. Kyseisen lainkohdan säätämistä koskevassa hallituksen esityksessä todetaan: *”[e]sityksen mukaan määräaikaisten erottaminen voitaisiin panna täytäntöön sen estämättä, ettei päätös ole lainvoimainen. Tämä merkitsisi, että erottamisen täytäntöönpano voisi alkaa, vaikka päätöstä koskeva valitusaike ei ole kulunut loppuun, ja jatkaa mahdollisen valituksen ollessa hallinto-oikeuden käsiteltävänä. Vailla lainvoimaa oleva päätös määräaikaisesta erottamisesta voitaisiin perusopetuksessa panna täytäntöön, kun oppilas on käyttäytynyt niin väkivaltaisesti tai uhkaavasti, että toisen oppilaan tai koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus on kärsinyt tai vakavasti vaarantunut, ja on olemassa vaara, että väkivaltainen tai uhkaava käyttäytyminen toistuu.”¹⁴*

Kuntalain (365/1995) 14 §:n mukaan toimivaltaa hallinnollisen pakon käyttämistä sisältävissä asioissa voidaan siirtää vain toimielimelle. Opetustoimessa oppilaan erottamisesta päättää monijäseninen toimielin, kuten kunnan opetuksesta vastaava lautakunta tai koulun johtokunta, jonka toimivalta on määritelty kunnan johtosäännössä tai vastaavassa asiakirjassa.

Lapsiasiavaltuutettu pyytää opetus- ja kulttuuriministeriötä selvittämään, millaiseen lapsivaikutusten arviointiin perustuen se on päätenyt esittämään oppilaan ja/tai opiskelijan määräaikaisen erottamisen hallinnollisen menettelyn keventämistä. Lapsiasiavaltuutetun pyytää ministeriötä selventämään, miten määräaikaista erottamista ollaan keventämässä ja selventämään, mitä hallinnollisen menettelyn keventäminen tarkoittaisi perusopetuksessa ja mitä toisen asteen opiskelijoita koskien.

Lapsiasiavaltuutettu pyytää opetus- ja kulttuuriministeriötä lähettämään vastauksensa edellä todettuihin asioihin perjantaihin 4.3.2016 mennessä osoitteeseen lapsiasiavaltuutettu@oikeus.fi. Vastauksia hyödynnetään lapsiasiavaltuutetun kertomuksessa valtioneuvostolle ja eduskunnalle sekä raportoinnissa YK:n lapsen oikeuksien komitealle. Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on halutessaan mahdollisuus järjestää asiasta keskustelu kirjallisten vastausten ohella lapsiasiavaltuutetun kanssa.

Jyväskylässä 22.2.2016

Tuomas Kurttila
Lapsiasiavaltuutettu

Merike Helander
Lakimies, lapsiasiavaltuutetun toimisto

JAKELU

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Opetushallitus

TIEDOKSI

Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen

Suomen Lukiolaisten Liitto ry
Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry
Suomen Opiskelija-Allianssi – OSKU ry

---

¹ CRC/GC/C/14 (2013), http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2015/03/CRS_14.pdf

² CRC/GC/C/14 (2013), kohta 35.

³ CRC/C/FIN/CO/4*, 7.9.2011, kohta 54.

⁴ Alanko, Katarina: Mitä kuuluu sateenkaarinuorille Suomessa? Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisu 72 (2014.)
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/sateenkaarinuori.pdf>.

⁵ HE 205/2002 vp, s. 11-12.

⁶ SiVM 10/2013 vp.

⁷ HE 66/2013 vp, s. 42-43.

⁸ <https://www.norssi.jyu.fi/opetus-ja-opiskelu/opetussuunnitelma/jarjestyssaannot>

⁹ HE 205/2002 vp, s. 25.

¹⁰ HE 66/2013 vp, s. 42.

¹¹ http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2016/02/kuntien_tehtavat.html?lang=fi

¹² <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2016/02/Lapsiasiavaltuutettu.html?lang=fi>

¹³ HE 66/2013 vp, s. 51.

¹⁴ HE 205/2002 vp, s. 18.